

HAVZA MESLEK YÜKSEKOKULU

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ PROGRAMI

ISG 216 – MESLEK ETİĞİ

Öğr. Gör. Cihan YAYLACI

GİRİŞ

ISG 216 – MESLEK ETİĞİ

Hafta-4

4. AHLAK FELSEFESİ

- 4.1. Ahlak Felsefesi
- 4.2. Normatif ve Pozitif Ahlak Nedir?
- 4.3. Çalışma Ahlakı
- 4.4. Kant'ın Ödev Ahlakı (Deontoloji)
- 4.5. Etik Kurallar

Kaynaklar

Konuya özgü kavramlar

Ahlak: Belli insan topluluklarının belli bir dönem içerisinde benimsemiş, insanlara yol gösteren temel kurallar kümesi olarak tanımlanabilir.

Ahlak felsefesi : Ahlaki davranışların değerlendirilmesi sırasında kavramların anlamlarını açıklamaya çalışır,

Töre: Toplum tarafından genel kabul gören ahlak kurallarına uygun davranış sergilemesi,

Etik: İnsanların tutumlarının ve davranışların iyi (doğru) veya kötü (yanlış) yönden değerlendirilmesi şeklinde de etiği günümüzde tanımlanabilir,

Kültür; tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçlarını bütünü olarak tanımlanır.

Toplumsal normlar: Toplumsal yaşamda kişi ve grupların tavır ve davranışlarının nasıl olması gerektiğini belirleyen ve yaptırımlarda destekleyen ortak toplumsal kurallar.

4.1. Ahlak Felsefesi

Yunanca ethike / etos (töre, ahlak) kelimesinden türemiş,

Ahlak felsefesinin konusu :

- İnsan düşünen veya davranışlarda bulunan bir varlık,
- Kişisel veya toplumsal yaşamdaki eylemleri, bu eylemlerin dayandığı ilkeler,
- İnsanlar yaşadıkları toplumun benimsediği ahlaki kurallara uyması gerekir,
- Kişisel ve toplumsal yaşam içerisindeki ahlaki davranışlarını inceler,
- İnsanların davranışlarını değerlendirir,
- Olması gerekeni inceler şeklinde tanımlayabiliriz.

4.1. Ahlak Felsefesi

Ahlak terimi dilimizde iki anlama sahiptir:

- 1.) İnsanların toplum içinde uyması gereken kurallar,
- 2.) Ahlak felsefesi,

Ahlak, belli bir dönemde belli insan topluluklarınca benimsenmiş, bireylerin birbiriyle olan ilişkilerini düzenleyen, törel davranış kurallarının, yasalarının ve ilkelerinin toplamı,

Ahlak Bilgisi/Ahlak Felsefesi/Etik, insanların yapıp etmelerini özel bir problem alanı olarak araştırarak bu alanın varlık (nitelikleri) ile bu alanı yöneten ilkelerin (değerlerin) varlık (niteliklerini) insanın yapıp etmelerinin bağımlı ya da bağımsız olduklarını inceleyen disiplindir,

4.1. Ahlak Felsefesi

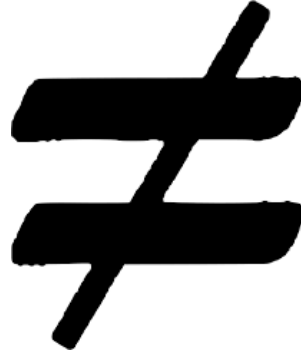
Ahlak ?

“Nasıl yaşamamız gerekir?” sorulacak cevapları araştıran bir felsefe dalı,

Ahlak, insanın eylemlerini toplumsal hayata zarar vermeden düzenlenmesinden kaynaklanır,

Ahlakın çıkış noktası din veya gelenekler değildir. Fakat dinler pek çok ahlaki ilkeyi içerirken ahlakta dinlerden bazı standartlar almıştır.

Ahlak

Din, hukuk, acı
Çekme, fedakarlık,
basiret ..... Vb.

DİN	AHLAK
İnsan ve doğaüstü arasındaki ilişkiyi temel alır (ahlaki sistem önerir)	Sadece dünyevi ilişkileri düzenler
Dinlerin iş hayatında (işletmeciliğe) yönelik ahlaki rehberliği sınırlı kalacaktır	Temelinde insanların birbirine zarar vermemesi ya da olası en az zararı vermesi, Normatif, betimleyici ya da çözümleyici olabilir,

Normatif Ahlak, Nasıl davranılması gerektiği üzerinde durur,

Betimleyici Ahlak, İnsanın nasıl davrandığını ve bunların nedenlerinin üzerinde durur,

Ahlak teorileri genel de iki başlık altında sonuçsallık (teleoloji) ve haklar teorisi (deontoloji) Kant ahlakı olarak incelenir.

Yaş Grubu	Gelişim Düzeyi	Ahlaki Akıl Yürütmenin Temelleri
1. aşama: çocukluk	Cezadan kaçınma, güce boyun eğme	Ben merkezci akıl yürütme
2. aşama: okul öncesi çağ	Ödül arama, öz çıkar, karşılıklılık	Ben merkezci akıl yürütme
3. aşama: okul çağı ilk gençlik	Sosyal gruplar, arkadaşlar, okul	Grup merkezli akıl yürütme
4. aşama: yetişkinlik	Toplum, gelenekler, görenekler, hukuk	Toplum ve hukuk merkezli akıl yürütme
5. aşama: olgun Yetişkinlik	Geleneklerin ötesindeki ahlaki felsefeler, insan hakları, geniş anayasal ilkeler	İlke merkezli akıl yürütme
6. aşama: olgun yetişkinlik	Evrensel ilkeler, adalet	İlke merkezli akıl yürütme

Kişinin çocukluğundan itibaren geçirdiği ahlaki akıl yürütmedeki gelişimi (Kohlberg)

KÖTÜ:

- Ahlakça değerli olmayan,
- Toplum tarafından yapılmaması istenmeyen (hırsızlık),

Eylemler şeklinde tanımlanabilir.

- Bu kötü yargılar,
- Toplumdan topluma,

Aynı toplumda zamanla farklı anlamlar taşıyabilir.

ÖZGÜRLÜK:

- Bireyin istediğini yapabilmesi,
- Kendisine herhangi bir zorlamanın olmaması,
- Sorumluluk duymak koşuluyla her istediğini yapması,
- Eylemin ahlaki olması onun özgürce yapılmış olmasına bağlı,

SORUMLULUK:

- İnsanın yaptığı işin so-nuçlarını kabul etmesi,
- Sorumlu davranmak, özgürlüğü kullanmak şeklinde de söylenebilir,
- Özgürlüğün kullanma koşuluyla her şeyi yapmak şeklinde tanımlanır,
- Akıl sağlığı yerinde olmayanlar veya çocuklar için sorumluluktan bahsedilemez,

VİCDAN:

- Her insan, kendi eylemlerini değerlendirir yani özeleştii yapar,
- İyi davranış sergilendiğinde mutlu olunmasına «vicdan huzuru» denilir,
- Kötü davranış sonucu «mutsuz» olunur, yani «vicdan azabı» duyulur,
- En ağır ceza «vicdan azabı»dır,

ERDEM:

Bireyin bilinçli olarak, ahlaki açıdan iyi ve değerli olanı istemesi,
(Dürüstlük, hoşgörü)

Ahlak Yasası:

Genelgeçerliliği olan ahlak kuralları,

Ahlaki Karar:

Bireyin kendi özgür iradesi ile ahlak yasasına uyması,

Ahlaki Eylem:

Ahlak yasalarına uygun, iradeyle yapılan davranışlar,

Ahlak yasasına uygun olarak davranma,

Mutluluk Ahlakı:

Birey davranışının amacını hazza dayandıran ahlaki sistem,

4.2. Normatif ve Pozitif Ahlak Nedir?

İnsanların eylemlerinin çoğu zaman normlar tarafından belirlendiğine vurgu yapar,
Yapılması istenen davranış/eylemleri ifade eder, yani «nasıl davranılması gerektiği»
üzerinde durar,

Normatif yani kural koyucu bir etiktir,

Kural veya bir ilkeye göre değerini bulur,

Pozitif Ahlak, toplumda mevcut ahlaki norm, kural ve değer yargıları,

Bireylerin «nasıl davrandıkları ve bunların nedenleri» üzerinde durulur.

AHLAKİ DEĞERLER

Ahlak değerleri olmadan «iş ahlakı» söz konusu olamaz,

İşletmenin,

- Çalışanlarına,
- Müşterilerine,
- Toplumun tümüne ve doğal çevreye karşı sorumlulukları bulunur,

Bu sorumlulukların nasıl algılandığı örgüt kültürü ile ilgili,

Örgüt kültürü, işletmenin ahlaki yapısını da içerir,

4.3. Çalışma Ahlakı

- I. Çalışma ahlakı, bir kültürde işe karşı geliştirilen tutum/davranış,
- II. Çalışma ahlakı, bireyin ve toplumun refahı için çalışmanın gerekli ve önemli olduğunun üzerinde durur.
- III. Güven meselesi,
- IV. Karşılıklı güven ve saygı gerçeğine dayanır,

İş ahlakı, uygulamalı bir ahlak bilgisi, iş hayatındaki tüm ahlaki sorunları inceler,

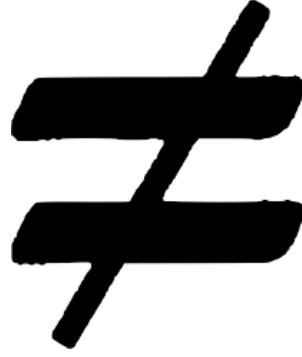
Bu sorunlar;

- Çalışanlar arasında,
- Çalışanlarla yöneticiler arasında,
- İşletmeler arasında,
- İşletme ve çevresel faktörler arasında olabilir,

İş Ahlakı

İş dünyasına ait özel bir ahlakın olduğu düşüncesi

İş hayatında karşılaşılan sorunlar genel ahlaki sorunlardan ayrı olarak düşünülemez,

İş ahlakının bir disiplin olarak ortaya çıkmasında iş hayatında ahlaki duyarlılığın artırılması gibi önemli bir ihtiyaç yatar,

Yolsuzluk, rüşvet, hırsızlık, kayırmacılık gibi durumlar meslek ahlakının önemini daha çok artırır,

Sanayi devrimi sonrası Orta Çağda loncalar tarafından iş ve meslek ahlakı geliştirildi, Kitle üretimine geçilmesiyle toplumsal ve doğal denge alt üst olmuştur, 20 yy sonrası toplum ve doğaya en az zarar verecek özellikte olması konusunda sanayileşmiş ülkelerde kamuoyu oluşmuştur. Ayrıca işletme okullarında iş ahlakı dersi konulmuştur.

Toplumsal kurum ahlak disiplini olmadan yaşayamaz. Aksi halde ortada ancak birbiriyle çarpışan çıkarlar kalacaktır. (Emile Durkheim)

İŞ AHLAKI

NORMATİF İŞ AHLAKI

İş ahlakına uygun davranışların neler olması gerektiği konusunu inceler,

İş ahlakı ilkelerini belirlenmesi üzerinde çalışır,

Ne yapmalı ne yapılmamalı sorusuna cevap arar,

BETİMLEYİCİ İŞ AHLAKI

Ahlaki sorunlar üzerinde yoğunlaşmaya çalışır,

Davranış bilimleri yöntemleri kullanılır,

Toplumdaki mevcut değer yargıları ile ilgilenir,

İŞ AHLAKI NEDEN GEREKLİDİR?

- I. Türkiye'de 1980'den sonra korumacı ekonomik düzenden rekabetçi düzene geçilmesi ile iş ahlakında önemli bir erozyon yaşanmıştır (Banker skandalları, hayali ihracat)
- II. Dünya nüfusunun artması ile yeni istihdam ihtiyacı da büyümektedir. Yeni iş imkanı yaratılmazsa sosyal veya siyasal şiddet medeniyeti tehdit edecektir.
- III. İş dünyasının kontrolünde olan biyolojik ve askeri teknolojiler belli sorumlulukta ele alınmazsa tehdit ve tehlikeler yaratabilir.
- IV. Değişik kültürlerden insanların çalıştığı çok uluslu firmalarda yeni ahlaki sorunlar meydana gelebilir. İnsanların birbirlerinin kültürüne saygı göstermesi gerekir.
- V. Çevre kirliliği iş dünyasının çevreye daha duyarlı olmasını zorunlu kılar.

AHLAKI DAVRANIŞIN ORTAYA ÇIKMASINDA ETKİLİ FAKTÖRLER:

- I. Bireysel faktörler,
- II. Ahlaki karar verme felsefe ve ideolojisi,
- III. Dışsal ve örgütsel kuvvetler : İşe alınan işçilerin ahlaki donanımı (ahlaki felsefesini) kontrol edilmesi zordur. Bu noktada örgütsel değerleri sistemi önemlidir.

İş ahlakı günümüzde mal veya hizmet kalitesinden ölçülmüyor. Üretim sürecinin ahlakiliği de önem taşımaktadır. (Çevreye duyarlı işletme, kadın ve çocuk haklarına duyarlı işletme)

En çevreci şirketler listesi

Çevreye duyarlı uygulamalar geliştirme konusunda birbiriyle yarışan 50 global şirket, Interbrand tarafından sıralandı. "En İyi Global Yeşil Markalar 2011" listesindeki ilk 10

Şirket:.....

4.4.KANT'IN ÖDEV AHLAKI (DEONTOLOJİ)

- İş ahlakı işletmenin çıkarları için mi gerekli?
- İş ahlakı toplumun çıkarları için mi geçerli?
- İşletmenin çıkarına uygun olduğundan iş ahlakına uymak ahlaklı bir davranış mı?

Bu sorulara cevap verebilmek için sezgilerimize değil de ahlak teorilerine bakmamız gerekir!

Deontoloji (haklar teorisi) Kant tarafından savunulmuş,

Alman filozof Immanuel Kant, kişisel çıkarlar ile ahlakiliği ayrı tutmuştur,

Kant ahlakın görelisi bir kavram olan mutlulukla incelenemeyeceğini söylemiştir,

Kant'a göre mutluluğu hak etmek ve doğru olmak esastır,

Her koşul ve her durumda ahlaki davranışta bulunulması gerekir (katı, soğuk bir davranış

olarak gelebilir), Kant saf bir ahlak teorisi kurmaya çalışmış,

4.4.KANT'IN ÖDEV AHLAKI (DEONTOLOJİ)

Kant'a göre

- Mutluluğa hak kazanılır,
- Vicdan ile ahlak yasasına uymaya çalışılır,

Kant bir eylemin iyi mi kötü mü olduğunu;

- “Herkes böyle yaparsa ne olur?”
- “Herkesin bu eylemi yapması istenir mi?”

Soruları sorularak **sorgulanır.** Yani herkesin benimsediği objektif, evrensel ilkelere oluşur.

İyi irade nedir?

İyi irade iradeye bağlıdır. Eğer bir ödev yerine getiriliyorsa iyi iş yapılmıştır.

Ödevlerimizi yerine getiren eylem,

4.4.KANT'IN ÖDEV AHLAKI (DEONTOLOJİ)

- “İş Ahlakı” işletmenin çıkarları için mi
- Toplumun çıkarları için mi gereklidir?

Kant'a göre bir işletmenin çıkarına uygun olduğundan iş ahlakına uyulması ahlaklı bir davranış değildir.

İşletmelerin çalışanlarına gıda yardımı yapması Kant'a göre yaşam hakkı saygısının gereği, Faydacılık ahlakına göre ise bu davranışın işletmeye faydalı olduğu için yapılması gerekliliğini savunur,

İŞ AHLAKI İLKELERİ

- I. Her duruma uygulanabilir genel ilkeler olmalı,
- II. İşletmecilik faaliyetlerinde yol gösterir,
- III. İş hayatı için küresel ahlaki standartlara ihtiyaç duyulur,
  - Toplumunu aldatmamak,
  - Taciz etmemek,
  - Adalet ilkelerine uymak,
  - Doğaya zarar vermemek,
  - Haklara saygılı olmak,
  - Rüşvet, yolsuzluk gibi durumlardan kaçınmak,

Bu kurallara uyulmadığı takdirde itibar kaybı yaşanır ve işletme uzun dönemde zarar görür.

Ahlakçı Çalışanın Temel Davranışları

- 1) Ahlak ve yasa dışı işler yapmaz yapılmasına karşı çıkar.
- 2) İşini en iyi şekilde yapar yapanları destekler.
- 3) Dürüstlüğü savunur çalışmayı ödüllendirir.
- 4) Açık ve dürüst iletişim kurar.
- 5) Üstlerin verdiği yasa ve ahlak dışı emirlere direnir.
- 6) Kamu yönetiminin halka hizmet için var olduğu bilinciyle hareket eder.
- 7) İmkanların toplum yararı ve birey özgürlüğünü dikkate alarak kurum amaçları doğrultusunda kullanır.

Ahlaki Gelişim Süreci

AHLAK

- Gelenekler, görenek ve adetler ahlakın oluşturur,
- Ahlakı kişiler benimser,
- Uymak zorunda oldukları davranış ve kurallar bütünü,

AHLAK

- İyi yaşam şeklini saptamaya çalışır,
- Hareketleri veya düşünceleri iyi ya da kötü olduğunu ifade eder,

AHLAK

- Çevreye uyumu ve kendi ilke ve değer yargılarını oluşturmasını amaçlayan bir süreç,
- Ahlak gelişimi, “Nasıl davranılmalı?” farkında olması,

Ahlaki Gelişim Süreci

AHLAK

- Çocukluk yaşlarından itibaren toplum tarafından beğenilen, kabul edilen doğru davranışları yapma,

AHLAK

- Çocukluktan itibaren ahlak kurallarına inanma, kurallara olumlu bir tavır geliştirme ve uygulama alışkanlığını kazanmalıdır. Toplamların kendine özgü ahlak kuralları bulunur,

AHLAK

- Çocuk ahlak kurallarını “anne, baba ve yakın çevresiyle” olan ilişkileri ile öğrenir,
- “İyi davranışın neden iyi, kötü davranışın da neden kötü” olduğu açıklanmalı,

HUKUK VE AHLAK

Hukuk ve ahlak arasındaki farklılıklar:

1. Hukukun amacı adaleti gerçekleřtirme,
2. Ahlakın amacı “iyi” yi gerçekleştirme, İnsanlık tarihi boyunca temel ahlaki değerler zaman içerisinde “hukuki norm” haline gelmiş,
3. Kanunlar genellikle yapılmaması gereken insan eylem ve davranışlarını belirlemiş ve sınırlamış,

Hukuk ve Ahlak Arasında Ki Fark Nedir?

AHLAK

- a) Görev ve sorumlulukları açıklar
- b) İformeldir
- c) Yazılı değildir
- d) Davranışlarla ilgilidir
- e) Temeli akla ve bilgeliğe dayalıdır
- f) Gönüllülüğe dayanır
- g) Kalple ilgilidir
- h) İnsanlar tarafından oluşturulur
- i) Evrimsel olarak gelişme gösterir
- j) İnsanın kendi kendini düzenlediği ve
- k) Sınırladığı kurallar

HUKUK

- a) Hakları belirler
- b) Formeldir
- c) Yazılıdır
- d) Sözleşmelerle ilgilidir
- e) Temeli bilgiye dayalıdır
- f) Yaptırıma dayanır
- g) Kafa ile ilgilidir
- h) Belirli bir elit kesim tarafından
- i) oluşturulur
- j) Yasaklayıcı normlardır
- k) Gerektiğinde yasa ile düzenleme yapılır

HUKUK	AHLAK
Yazılı emir ve yasaklar,	Yazılı emredici özelliği olmayan toplum tarafından kabul görmüş kurallar bütünü,
Toplu örgütlenmiş sistemli nitelik taşır,	Ahlak dağınık örgütlenmemiş nitelik taşır,
Maddi zorlayıcı yaptırımlar,	Yaptırımı vicdani,

4.5. Etik Kurallar

İyi bir davranışta bulunma ve kötü davranıştan kaçınma konusunda tüm iş görenlere rehberlik ederler; işletmeye olan güveni artırırlar ve yönetsel standartlarını yükseltirler.

Etik kurallar yazılı ve yazılmamış genel yada özel biçimde sınıflandırılabilirler.

Yazılı kurallar meslek örgütleri yada işletmeler tarafından kamuya duyurulur.

- Görevin yerine getirilmesinde kamu hizmeti bilinci
- Halka hizmet bilinci
- Hizmet standartlarına uyma
- Amaç ve misyona bağlılık
- Dürüstlük ve tarafsızlık
- Saygınlık ve güven
- Nezaket ve saygı
- Yetkili makamlara bildirim
- Çıkar çatışmasından kaçınma
- Görev ve yetkilerin menfaat sağlamak amacıyla kullanılmaması

- Hediye alma ve menfaat sağlama yasağı
- Kamu malları ve kaynaklarının kullanımı
- Savurganlıktan kaçınma
- Bağlayıcı açıklamalar ve gerçek dışı beyan
- Bilgi verme, saydamlık ve katılımcılık
- Yöneticilerin hesap verme sorumluluğu
- Mal bildiriminde bulunma

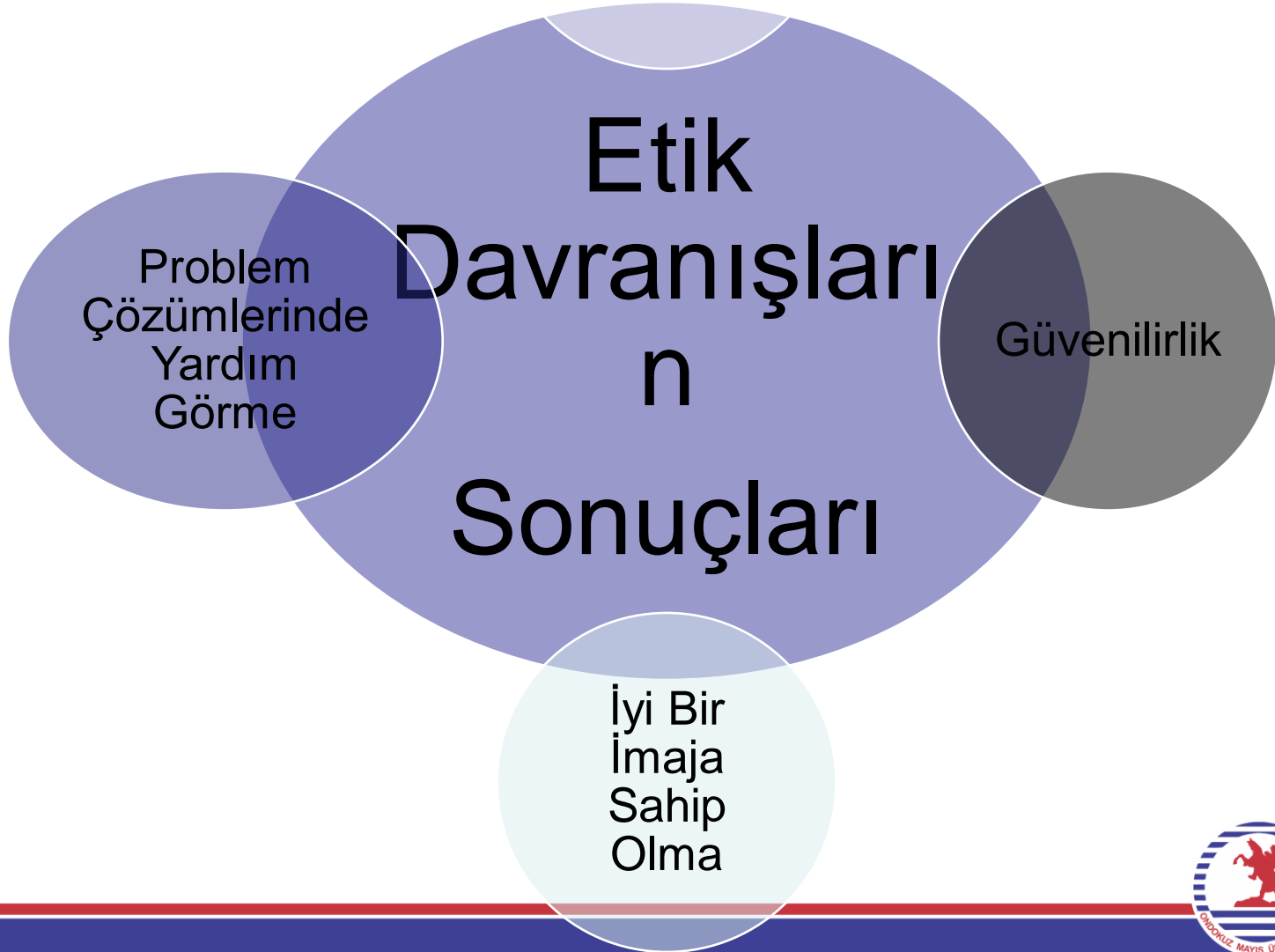

Etik Kuralların Hazırlanmasında Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

- 1) Toplum tarafından genel kabul görmüş standartlarla açıkça çelişmesi gerekir.
- 2) Belirlenecek standartların açık bir dille ve anlaşılır biçimde ifade edilmesi ve mümkün olduğunca örneklerle açıklanmalıdır.
- 3) Belirlenecek standartların dağınık aşırı kısıtlayıcı olmaması ve birbiriyle çelişmemesidir.
- 4) Belirlenecek standartların makul olması ve başarabilmesi mümkün olamayacağından yüksek davranış standartlarının belirlenmesi etik kurallarının önemsenmemesine yol açabilir.

Saygınlık
Kazanma

Kaynaklar

- KUTLU, Hüseyin Ali, Meslek Etiği, Nobel, 5. Basım, 2017
- AKARSU, Bedia., Ahlak Öğretileri, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1982.
- ARSLAN, Mahmut, İş ve Meslek Ahlakı, Siyasal, 3. Basım, 2012
- AKTAN, Coşkun Can., Temiz Toplum ve Temiz Siyaset, İstanbul: T Yayınları, 1994.
- AYDIN, Mehmet S., Tanrı Ahlak İlişkisi, Ankara: Türk Diyanet Vakfı Yayını No 74. 1998.
- BECKER, Lawrence C.(Ed.), “Encyclopedia of Ethics”, New York: Garland Publ. Co., 1992.
- BUCHANAN, James., Ethics and Progress, Norman, Ok: University of Oklahoma Press, 1994.
- BUCHANAN, James., “Simple Economics of Work Ethic”, Mt.Pelerin Special Meeting in Taiwan, 1988. Conference Series, No 9 (Taipei: Chung-Hua Institute for Economic Studies, 1989. Pp.34-47.)
- C.C.Aktan, Ahlak ve Ahlak Felsefesi, İstanbul: ARI Düşünce ve Toplumsal Gelişim Derneği Yayını, 1999

